

Kaupunginhallitus

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ELATUSTUKILAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Kaupunginhallitus on pyytänyt sosiaalivirastolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi elatustukilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Sosiaalivirasto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Elatustukitehtävien siirtäminen kunnilta Kansaneläkelaitokselle lisää asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Tehtävien siirto takaa yhdenmukaisen menettelyn elatustuen saajien ja elatusvelvollisten osalta valtakunnallisesti.

Toisaalta ehdotetut muutokset lisäävät elatustuen toimeenpanossa kaavamaisuutta sekä jäykkiä normeja, jotka eivät ota riittävästi huomioon yksittäisten asiakkaiden ja perheiden yksilöllisiä olosuhteita eivätkä maan eri osien elinolosuhteissa vallitsevia eroja.

Säännöskohtainen tarkastelu

Ehdotetun elatustukilain 8 §:n elatustuen saamisen rajoituksia koskevat säännökset eivät estäisi tuen maksamista kunnalle, kun lapsi on sen kustannuksella hoidettavana laitospäivä- tai perhehoidossa, kuten voimassa olevan elatusturvalain 6 §:n 2 momentti. Lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentin mukaan kunta voi hakea elatustuen maksamista itselleen, jos lapsi on kunnan kustantamassa ympärivuorokautisessa hoidossa kodin ulkopuolella.

Muutos on perusteltu, kun kustannusvastuu elatustukien maksamisesta siirtyy valtiolle sekä ottaen erityisesti huomioon esimerkiksi lastensuojelulain säädetyn laitoshuollon järjestämisestä kunnille aiheutuvat huomattavat kustannukset.

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
00530 HELSINKI

Postiosoite

PL 7444
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Puhelin

(09) 310 4011

Telefax

(09) 310 43717

11.2.2008

Elatustukilain 8 §: n 1 momentin 3 kohdan mukaan lapsella ei olisi oikeutta elatustukeen, jos hän kykenee elättämään itsensä. Säännöksen 2 momentin mukaisesti lapsi elättäisi itsensä, kun hänen säännölliset tulonsa olisivat vähintään 700 euroa kuukaudessa.

Säännösehdotuksen perustelujen mukaan ansiotulot olisivat säännöllisiä, jos työsuhde on jatkunut yhdenjaksoisena vähintään kuuden kuukauden ajan.

Lain soveltamisen yhdenmukaisuuden kannalta ehdotus on perusteltu ja tulorajaa voitaneen pitää kohtuullisena, koska säännöksen tarkoittamissa tilanteissa lapsi yleensä saa osan elatuksestaan toiselta vanhemmaltaan elatusapuna/elatustukena tai tosiasiallisesti kotona asuesaan.

Elatustukilain 13 §:n 1 momentin mukaa Kansaneläkelaitos voi elatusvelvollisen hakemuksesta jättää takautumissaatavan perimättä siltä osin, kuin elatusavun maksamisen laiminlyönti on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Perimättä jättämisen peruste vastaa voimassa olevan lain 20 §:ää.

Maksukyvyttömänä elatusvelvollista pidettäisiin, jos hänen bruttotulonsa työkyvyttömyydestä, työttömyydestä tai muusta hänestä riippumattomasta syystä olisivat enintään 700 euroa kuukaudessa (13 §:n 2 mom.).

Säännöksen sisältämää tulorajaa voitaneen sinänsä pitää perusteltuna elatusvelvollisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta ja se luonnollisesti helpottaa kaavamaisuudellaan elatustuen toimeenpanijaa.

Tuloraja ei kuitenkaan suuruudeltaan ole oikeudenmukainen. Kun ehdotetusta 700 euron tulorajasta vähennetään ennakonpidätys ja kohtuulliset asumiskustannukset esimerkiksi Helsingissä, elatusvelvolliselle ei välttämättä jää käytettäväkseen jokapäiväiseen toimeentuloonsa edes toimeentulotukilain 7 a §:ssä säädettyä perusosaa. Käytännössä ehdotettu säännös tulisi Helsingissä tarkoittamaan sitä, että jatkuvasti toimeentulotukeen oikeutetut elatusvelvolliset eivät välttämättä saisi vapautusta takautumissaatavan suorittamisesta.

Alhainen tuloraja vapautusten myöntämisessä johtanee tiukentuvaan perintään ulosoton kautta ja näin ollen myös toimeentulotuen tarpeen lisääntymiseen. Jos elatusvelvollista ei voida vapauttaa velasta alhaisen tulorajan vuoksi, Kansaneläkelaitos joutunee noudattamaan tulorajaa myös elatusavun perinnässä.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Telefax
Toinen linja 4 A 00530 HELSINKI	PL 7444 00099 HELSINGIN KAUPUNKI	(09) 310 4011	(09) 310 43717

11.2.2008

Tuloraja merkinnee vapautusmahdollisuutta vain työttömille, minimisairauspäivärahaa tai eläkettä saaville sekä erittäin pienituloisille palkansaajille.

Säännösehdotusta tulisi muuttaa siten, että menoina hyväksyttäisiin kohtuulliset asumismenot vähennettynä yleisen asumistuen määrällä ja tämän lisäksi määritettäisiin, kuinka paljon varoja elatusvelvolliselle tulisi kohtuudella vähintään jäädä jokapäiväiseen elämiseen. Elatusvelvollisen käytettävissä olevien kuukausitulojen jäädessä alle näin määritellyn tulorajan takautumissaatava jätettäisiin perimättä.

Vapautuksen myöntäminen on nykykäytännön mukaan edellyttänyt elatusvelvollisen maksukyvyttömyyden lisäksi myös varattomuutta. Elatus-tukilain 13 §:n perusteluissa ei ole mainintaa elatusvelvollisen varallisuuden vaikutuksesta vapautukseen. Käytännössä esiintyy tilanteita, joissa elatusvelvollinen on tulojensa puolesta maksukyvytön, mutta hänellä on perustoimeentuloonsa kuulumatonta merkittävää realisoitinkelpoista varallisuutta, jolla hän pystyisi takautumissaatavan maksamaan.

Säännökseen tulisi lisätä takautumissaatavasta vapauttamisen edellytykseksi myös se, että elatusvelvollisella ei ole sellaista varallisuutta, jolla hän kykenisi suorittamaan takautumissaatavan omaa toimeentuloaan vaarantamatta.

Vapautushakemuksiin ehdotettu pääsääntöisesti sovellettava vuoden taannehtiva hakuaika ei sovellu takautumissaatavasta vapauttamiseen. Syitä sille, miksi vapautusta ei haeta, on monia. Mikäli selkeässä maksukyvyttömyystilanteessa elatusvelvollinen vapautetaan vain hakemusta edeltävän vuoden aikana kertyneestä takautumissaatavasta, se ei helpota hänen tilannettaan, mikäli vanhemmat usealta vuodelta kertyneet velat jäävät perittäväksi (13 §:n 4 mom.).

Säännös tulisi poistaa.

Lakiehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitoksella ei olisi enää nykyistä toimielimen mahdollisuutta vapauttaa oma-aloitteisesti elatusvelvollinen takautumissaatavasta. Perusteluna ehdotuksessa todetaan vain, että Kelan muitakin etuuksia on haettava. Tätä ei tulisi asettaa edellytykseksi, jos Kansaneläkelaitoksella on tiedossaan elatusvelvollisen kyvyttömyys suorittaa takautumissaatava. Kaikki elatusvelvolliset eivät esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmiensa johdosta kykene vapautusta hakemaan.

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
00530 HELSINKI

Postiosoite

PL 7444
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Puhelin

(09) 310 4011

Telefax

(09) 310 43717

11.2.2008

Helsingissä oma-aloitteista vapautusmahdollisuutta on käytetty tilanteissa, joissa elatusapu ei enää eräänny ja velallinen voidaan katsoa pysyvästi maksukyvyttömäksi. Myös elatusvelvollisen varaton kuolinpesä on vapautettu oma-aloitteisesti. Oma-aloitteinen vapauttaminen on keino poistaa perimiskelvottomia tapauksia, jotka aiheuttavat työtä ja kustannuksia.

Sosiaalivirasto katsoo, että ehdotuksen 13 §:n 1 momenttiin nimenomaan tulisi lisätä säännös, joka velvoittaa Kansaneläkelaitoksen tai ainakin antaa sille mahdollisuuden oma-aloitteisesti jättää takautumisaikaa perimättä, kun elatusvelvollisen olosuhteet sitä edellyttävät.

Sosiaalihuoltolain 27 f §:ksi ehdotetaan siirrettäväksi tällä hetkellä elatusturvalain 24 §:ään perustuva kunnan toimielimen mahdollisuus hakea oikeusteitse muutosta elatusapuun joko alentamis- tai korottamiskanteilla. Elatustuen toimeenpanon siirron jälkeen kunnilla ei ole tietoa elatusapujen määrästä ja siitä, vastaako elatusapu elatusvelvollisen maksukykyä. Elatusavun määrän kohtuuttomuus tulee esiin jatkossa nimenomaan Kelan hoitaman perinnän yhteydessä. Vanhemmat eivät aina ole halukkaita oma-aloitteisesti ryhtymään toimenpiteisiin elatusavun muuttamiseksi.

Säännökseen tulisi lisätä Kansaneläkelaitokselle velvollisuus tarvittaessa tehdä kunnan toimielimelle aloite elatusavun muuttamiseksi.

Lakiesityksen siirtymäsäännöksissä asetetaan kunnalle velvoite hoitaa elatustukeen liittyviä tehtäviä senkin jälkeen, kun elatustuen toimeenpano on siirretty Kelan hoidettavaksi.

Kunnat veloitetaan käsittelemään ja ratkaisemaan ennen lain voimaantuloa saapuneet hakemukset sekä käsittelemään elatustuen tarkistukset ja tekemään niistä johtuvat päätökset. Lisäksi kunnat veloitetaan käsittelemään muutoksenhakuasiat, jotka ovat olleet vireillä ennen 1 päivää huhtikuuta 2009. Kunnat veloitetaan myös säilyttämään elatustukea koskevat asiakirjat ja tietovarastot kymmenen vuoden ajan 1 päivästä huhtikuuta 2009 lukien.

Edellä mainittujen tehtävien hoitaminen vaatii ainakin vuoden 2009 ajan useiden elatusturvaan tuntevien työntekijöiden virkasuhteiden jatkamista. Lisäksi elatusturvaosaamisen säilyminen tulee taata koko sen ajan, kun Kansaneläkelaitokselle siirtynyt velka on perimiskelpoista eli vuoden 2014 loppuun. Tästä aiheutuu kunnille kustannuksia.

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
00530 HELSINKI

Postiosoite

PL 7444
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Puhelin

(09) 310 4011

Telefax

(09) 310 43717

11.2.2008

Tietovarastojen ylläpitäminen ja säilyttäminen aiheuttavat kunnalle myös kustannuksia. Kuntien tulee lisäksi varautua budjetissa tilanteisiin, joissa kunta mahdollisesti joutuu jälkikäteen maksamaan elatustukea toimeenpanon siirtoa edeltävältä ajalta.

Edellä mainitut kustannukset tulisi korvata kunnille esimerkiksi samalla tavoin kuin kunnilta Kansaneläkelaitokselle siirtyvät takautumissaatavat ehdotuksen 44 §:n mukaisesti eli jättämällä niiden määrä vähentämättä kunnille maksettavasta laskennallisesta valtionosuudesta.

Henkilöstön asema

Lausuntopyynnössä on pyydetty kiinnittämään huomiota myös henkilöstön asemaan siirron yhteydessä. Siirtyvää henkilöstöä on arvioitu olevan noin 23 työntekijää. Sosiaaliviraston käsityksen mukaan elatustuen toimeenpanon siirto kansaneläkelaitokselle on kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetun lain tarkoitettu liikkeenluovutus, ja lain 13§:n 3 momentissa säädetty viiden vuoden irtisanomissuoja tulisi koskea yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan myös elatusturvahenkilöstöä. Sosiaalivirasto katsoo, että mikäli irtisanomissuoja ei koskisi elatusturvahenkilöstöä, he olisivat perusteettomasti eriarvoisessa asemassa verrattuna muuhun henkilöstöön, jota kunta- ja palvelurakennemuutos koskee.

Paavo Voutilainen
sosiaalijohtaja

Raili Metsälä
perhepalvelupäällikkö

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
00530 HELSINKI

Postiosoite

PL 7444
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Puhelin

(09) 310 4011

Telefax

(09) 310 43717